

Yhteisen rangaistuksen mittaaminen

ASIAN VIREILLETULO

Tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 2 momentin hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa.

Rovaniemen hovioikeuden presidentti on tässä tarkoituksessa lähettänyt oikeuskanslerinvirastoon 13.5.2022 Lapin kärjäoikeuden 8.11.2021 asiassa R 20/968 antaman tuomion nro 21/147139. Kärjäoikeus oli tuominnut vastaajan yhteiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tälle syyksi luetuista rikoksista ja täytäntöönpantavaksi määrätystä ehdollisesta vankeusrangaistuksesta ottamatta huomioon, että rikoslain 2 b luvun 5 §:n 1 momentin mukaan täytäntöönpantavasta rangaistuksesta ja koeajalla tehdyistä rikoksista tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. Kärjäoikeus oli katsonut täytäntöönpannavan ehdollisen vankeusrangaistuksen rangaistusta lisääväksi vaikutukseksi ehdollisen vankeusrangaistuksen kokonaisuudessaan.

Hovioikeuden ilmoituksen mukaan asia on tullut ilmi hovioikeuden kokoonpanon kiinnittäessä huomiota asiaan käsitellessä toista samaa vastaajaa koskevaa asiaa. Kärjäoikeuden tuomio on tuolloin ollut jo lainvoimainen ja vastaaja on ollut suorittamassa hänelle tuomittua vankeusrangaistusta. Vastaaja on hakenut ratkaisuun purkua korkeimmalta oikeudelta ja korkein oikeus on määrännyt asiaan täytäntöönpanokiellon.

SELVITYS

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut kärjätuomari A on antanut menettelystään häneltä pyytämäni selvityksen. Lapin käräjäoikeuden laamanni on antanut lausuntonsa. Lausunnon oheen on liitetty korkeimman oikeuden 21.6.2022 asiassa H2022/41 antama päätös nro 1084, jolla korkein oikeus on purkanut Lapin käräjäoikeuden tuomion 8.11.2021 nro 21/147139 vastaajalle tuomitun yhteisen rangaistuksen osalta ja palauttanut asian Lapin käräjäoikeuteen.

Selvityksen ja lausunnon lisäksi käytössäni on ollut Lapin käräjäoikeuden 21.10.2022 asiassa R 22/1097 antama lainvoimainen tuomio nro 22/141414, jolla käräjäoikeus on ratkaissut korkeimman oikeuden sille palauttaman asian.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Rikoslain 2 b luvun 3 §:n mukaan kun vankeus tuomitaan ehdollisena, rangaistuksen täytäntöönpano lykkääntyy koeajaksi. Ehdollisen vankeuden koeaika on vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta. Koeaika alkaa tuomion julistamisesta tai antamisesta. Rangaistus raukeaa, jollei sitä 5 §:n mukaan määrätä täytäntöön pantavaksi.

Rikoslain 2 b luvun 5 §:n mukaan tuomioistuin voi määrätä ehdollisen vankeuden pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen tai yhdistelmä rangaistukseen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta rangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmä rangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 2 c luvun 11 §:ssä ja 7 luvussa säädetään.

Rikoslain 7 § luvun 1 §:n 1 momentin mukaan, jos joku on tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta vankeusrangaistukseen, hänet tuomitaan rikoksista yhteiseen vankeusrangaistukseen, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan yhteistä rangaistusta mitattaessa lähtökohdaksi on otettava siitä rikoksesta tuomittava rangaistus, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan olisi tuleva ankarin rangaistus, sekä mitattava rikoksista yhteinen rangaistus siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa myös rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen.

Edellä mainittujen lainkohtien tarkoituksena on, että rikoksentekijän kokonaisrangaistus muodostuisi samaksi riippumatta siitä, onko rikokset käsitelty yhdessä vai useammassa oikeudenkäynnissä. Täytäntöön pantavaksi määrätyn ehdollisen vankeuden vaikutusta uuteen rangaistukseen arvioidaan siten samojen perusteiden mukaan kuin mitattaessa kahdesta tai useammasta rikoksesta samalla kertaa tuomittava yhteinen vankeusrangaistus rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momenttia soveltaen.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Arviointi

Käräjäoikeus on lukenut vastaajan syyksi neljä rikosta, joista tuomion perustelujen mukaan tulisi tuomita 1 vuoden 6 kuukauden yhteinen vankeusrangaistus. Lisäksi käräjäoikeus on määrännyt täytäntöön pantavaksi 1 vuoden 8 kuukauden ehdollisen vankeusrangaistuksen. Tuomiosta ilmenee, että nämä rangaistukset käräjäoikeus on laskenut yhteen siten, että syyksi luetuista rikoksista ja täytäntöön pantavaksi määrätystä ehdollisesta vankeusrangaistuksesta käräjäoikeus on tuominnut yhteisen 3 vuoden 2 kuukauden pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen.

Rangaistuksen määrääminen on perustunut väärään lain soveltamiseen, sillä vastaajalle syyksi luetuista rikoksista tuomittava rangaistus ja täytäntöön pantavaksi määrätty ehdollinen vankeusrangaistus on laskettu yhteen soveltamatta rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin säännöstä yhteisen vankeusrangaistuksen mittaamisesta. Virhe on vaikuttanut lopputulokseen siten, että rangaistus on muodostunut ankarammaksi kuin jos rangaistuksen määrääminen olisi tehty oikeista lähtökohdista.

Käräjäoikeus ei ole myöskään arvioinut sitä, mikä kaikista vastaajan syyksi luetuista rikoksista, huomioon ottaen myös ehdolliseen vankeusrangaistukseen johtaneet rikokset, olisi otettava lähtökohdaksi yhteistä vankeusrangaistusta mitattaessa. Arviointi on tehty virheellisesti ainoastaan käräjäoikeuden vastaajalle syyksi lukemien rikosten osalta. Myös täytäntöön pantavaksi määrätty ehdollinen vankeus voi olla rangaistuksen mittaamisen lähtökohdaksi otettava ankarin rangaistus ([KKO 2016:56](#), kohta 28).

Käräjätuomari A on selvityksessään myöntänyt asiassa tapahtuneen virheen.

Ehdottoman vankeusrangaistuksen määräämisessä tapahtunut virhe on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Käräjätuomari A:n huolimattomuuttaan tekemä virhe on lähtökohtaisesti vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe voi vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

A oli tuominnut vastaajalle virheelliseen lain soveltamiseen perustuen 3 vuoden 2 kuukauden vankeusrangaistuksen. Tuomiosta ei valitettu, joten se tuli lainvoimaiseksi. Vastaaja aloitti vankeusrangaistuksen suorittamisen 4.1.2022. Kun Rovaniemen hovioikeus havaitsi tuomiossa olleen virheen ja ilmoitti siitä Lapin kärjäoikeuden laamannille, laamanni ohjasi vastaajan avustajan tekemään purkuhakemuksen. Vastaajan avustajan purkuhakemuksen perusteella korkein oikeus kielsi 27.4.2022 antamallaan päätöksellä tuomion täytäntöönpanon. A:n antaman tuomion perusteella vastaaja ehti siten suorittaa vankeusrangaistusta 4.1.2022–27.4.2022 välisen ajan.

Kun korkein oikeus palautti asian Lapin kärjäoikeuteen, kärjäoikeus tuomitsi vastaajan syyksi luetuista rikoksista ja täytäntöönpantavaksi määrätystä ehdollisesta vankeusrangaistuksesta yhteiseen 2 vuoden 1 kuukauden vankeusrangaistukseen (Lapin kärjäoikeuden 21.10.2022 asiassa R 22/1097 antama tuomio nro 22/141414). Siten vastaajalle ei lopulta aiheutunut haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia sen seurauksena, että A:n antaman tuomion perusteella hän oli ehtinyt suorittaa vankeusrangaistusta 4.1.2022–27.4.2022. Kun kyseinen noin neljän kuukauden vapaudenmenetysaika otetaan huomioon, sen jälkeenkin vastaajalle jää jäljelle suoritettavaa rangaistusta hänelle tuomitusta 2 vuoden 1 kuukauden pituisesta vankeusrangaistuksesta.

Kun A:n menettely olisi edellä esitettyyn nähden lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, hänen ei ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen asiassa on hänen menettelyään tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Lapin kärjäoikeuden kärjätuomari A on menettänyt lainvastaisesti jättäessään soveltamatta rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin säännöstä määrätessään vastaajalle yhteisen ehdottoman vankeusrangaistuksen syyksi luetuista rikoksista ja täytäntöönpantavaksi määrätystä ehdollisesta vankeusrangaistuksesta. Virhe on vaikuttanut lopputulokseen siten, että rangaistus on muodostunut olennaisesti ankarammaksi kuin jos rangaistuksen määrääminen olisi tehty oikeista lähtökohdista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomari A:lle huomautuksen.

Lähetän päätökseni tiedoksi Rovaniemen hovioikeudelle ja Lapin käräjäoikeuden laamannille.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki